

REKOMENDACIJA

Man džiugu, kad Lietuvos kultūros padangėje ne taip seniai atsiradęs menų bendradarbiavimo judėjimas „Sintezija“ pristato naują kūrinį – instaliaciją „Tautiška giesmė“. Įdomu, kad šiame kūrinyje įvairių profesijų žmonės, pasitelkę mokslo, technologijų ir meno priemones šiuolaikiškai aktualizuoja tai, kas mums, lietuviams, yra labai brangu – Vinco Kudirkos daugiau nei prieš šimtmetį sukurtą „Tautišką giesmę“, tapusią valstybės himnu.

Vienas esminių kultūros politikos tikslų – kurti modernios valstybės ir tautos tapatybę, o taip pat ugdyti tautinio pasididžiavimo ir savigarbos jausmą. Tokie projektai kaip „Tautiškos giesmės“ instaliacija gali būti įdomūs akcentuodami ir interpretuodami dvasines vertybes, išreikštas valstybės himnu, ir lazerių technologijas, kuriomis šalis garsėja pasaulyje. Sujungus šiuos du stiprius gebėjimus siekiama modernia kalba perteikti nacionalinių vertybių ir patriotizmo temas. Be to, kūryba pagrįsta mokslo, meno ir technologijų sinteze atitinka šiuolaikines kūrybinių industrijų veiklos kryptis, yra puikus bendradarbiavimo tarp įvairių kūrybos sričių pavyzdys. Tai atspindi ir Vinco Kudirkos „Tautiškoje giesmėje“ išreikštą vienybės principą – „Vardan tos Lietuvos vienybė težydi“ – kai siekdami bendro tikslo, žmonės suvienija pačius įvairiausius savo gebėjimus.

Projekto komandai pavyko suvienyti įvairių talentų žmones, todėl ir norisi palinkėti kūrybingos sintezės.

Lietuvos Respublikos kultūros ministras

Dr. Arūnas Gelūnas

VALSTYBĖS HIMNAS KITAIP

Menų sintezės judėjimo „Sintezija“ autorių kolektyvo sukurta instaliacija „Tautiška giesmė“ (2010) – tarpdisciplininio meno kūrinys, sujungęs garso, vaizdo, kompiuterinių ir lazerių technologijų dėmenis. Jį būtų galima apibūdinti kaip valstybės himną, išgirstą ir perteiktą kitaip, t. y. šiuolaikinio meno kalba, suderinusia mokslą su menininko fantazija, naujas technologijas su tradiciniu amatu (idėjos autorius poetas ir tarpdisciplininių menų kūrėjas Julius Žėkas). Nacionalinių vertybių apmąstymo ir aktualizavimo šaltiniu tapo Lietuvos himnas „Tautiška giesmė“, sukurtas Vinco Kudirkos 1898-aisiais, pirmą kartą atliktas viešai 1905 metais. Sovietmečiu drausta ir tildyta „Tautiška giesmė“ buvo neblėstančių tautinių vertybių ir valstybingumo siekių simbolis ne vieną okupaciją patyrusioje šalyje. Deja, praslinkus dviems dešimtmečiams po nepriklausomybės atkūrimo atrodo, kad globalizacijos ir demokratijos sąlygomis, niveliuojantis tautinėms vertybėms, vėl reikia stiprinti istorinę atmintį, suteikti visuomenei sąmoningo pasirinkimo orientyrus. Todėl remiantis skirtingų meno (muzikos, dailės, poezijos) ir mokslo (fizikos, akustikos, fonologijos) bei technologijų (spektrografinė analizė, kompiuterinės technologijos, lazerių iliuminacija) sąveika, siekiama išskelti svarbiausias nacionalines vertybes, vizualizuoti jų simbolį – ištisų lietuvių kartų patriotiškumą palaikiusią ir nepriklausomybę įsmeninčius „Tautiška giesmė“.

Kauno valstybinio choro ir Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro atliekamo himno garsai paverčiami vaizdu spektrografinės analizės būdu. Vaizdinė garsų schema, kurioje spalvos atspindi garso intensyvumą (raudona spalva – silpniausius, mėlyna – stipriausius garsus), o jų išsidėstymas – garso bangų dažnius bei jų pokyčius, išausta kompiuterinėmis staklėmis 0,72 x 3,14 m dydžio audinyje. Kodėl pasirinkta tekstilė? Audinio-tinklo struktūra optimaliai tinka perteikti garso prigimtį, kadangi metmenų ir ataudų sanpynos yra tarsi koordinacinių sistema, kurioje galima jausti aukštų ir žemų garsų – spalvinių dėmių derinius, atspindėti vibracijų specifiką. Išausta juosta ritmiškai „pjaunama“ besisukančiu lazerio spinduliu (elektronikos ir mechanikos inžinierius ir konstruktorius Algis Sakalauskas).

Instaliacija populiarina tautinę kultūrą šiuolaikinio meno kalba. „Sintezijos“ autorių kolektyvas analizuoja Lietuvos himną racionalių žvilgsniu. Dabarties lietuvių naujojo meno sraute tai savitas kūrinys, suteikiantis galimybę žiūrovams ne tik girdėti muziką, bet ir sekti jos pokyčius, išreikštus audinyje, apšviestus judančio lazerio spindulio. Skirtingai nuo daugelio tarpdisciplininio meno darbų, kuriuose muzika sudaro tik foną arba papildo nutapytą, išaustą ar medijų priemonėmis užfiksuotą vaizdą, šioje instaliacijoje susiduriame su lygiaverčiais elementais, kurie išauga vienas iš kito ir visiškai nauja forma pratęsia ankstesnio idėją. Himnas – ženklas, vaizdinys, simbolis – įgauna vaizdinį pavidalą audinyje, kuris pats savaime yra vertybė. Audinys – svarbiausia daugiakomponenčio kūrinio dalis (tekstilinė Žydrė Ridulytė), į jį krypsta žiūrovų akys, audinyje ieškoma atsakymo į klausimą – kas tai? Tačiau tekstilė instaliacijoje gali suvokti ne tik kaip garso vizualizaciją, bet ir kaip savarankišką estetinę visumą, kurioje gilių raudonų, geltonų, mėlynų tonų deriniai kuria dramatišką nuotaiką, o jų išdėstymas trūkinėjančio ritmo horizontale – dinamikos, dramtizmo ir muzikalaus plazdėjimo įspūdį, su jam būdingais aukštais ir žemais garsais, vidinio jausmo tėkme ir kulminacija. Tad vaizdo konstrukcija, grįsta abstrakčiu spalvų dėmių niunsavimu, kurį teikia žakardo technika, jų ryškumu, apimtimi ir optimalia vieta kompozicijos visumoje, nėra tik bedvasė spalvų dėmių grandinė, bet plati žmogiškų jausmų amplitudė. Daugiatekstė naujoviška estetika praplečia lietuvių šiuolaikinio meno ribas, kartu lakoniškai nusakydama esmę, iškeldama tai, kas svarbiausia.

„Tautiška giesmė“ – intelektualaus ir stereotipų nepaisančio darbo vaisius – patvirtina, kad tradicinė tautos kultūra nėra statiška sistema, kad istorinę atmintį ir tautinį tapatumą galima palaikyti tiek tradiciniais, tiek inovatyviais kūriniais. Išgirdęs paskutinius „Tautiškos giesmės“ akordus „Vardan tos Lietuvos / Vienybė težydi“, kviečiančius vienyti tėvynės labui, suvoki dar vieną instaliacijos prasminį klodą – ne tik tėvynės meilės, būties esmės, bet ir komunikavimo, menininkų pastangų vienybės ir kultūrinio bendrumo jausmą. Galbūt eksperimentine dvasia persmelkta instaliacija taps naujo stiliaus, peržengusio vienos šalies ribas, paremto meno ir mokslo sandrauga, pradžia?

REKOMENDACIJA

Menų sintezės judėjimo „Sintezija“ sukurta instaliacija „Tautiška giesmė“ ir jos įgyvendinimas pademonstravo kaip siekdami bendro tikslo mokslas ir menas gali veikti kartu. Šis projektas puikiai iliustruoja kaip pasitelkus savitą šių dviejų kūrybinių sričių sintezę papasakoti apie tautai ir valstybei svarbias vertybes ir simbolius. Tiek garso informacijos užkodavimas žakardiniame audinyje, tiek tikslus, su garsu sinchronizuotas lazerio spindulio judėjimas audinio paviršiumi rodo, kad projekto komanda turėjo išspręsti nelengvus mokslo ir meno uždavinius. Džiaugiuosi, kad komandai sėkmingai pavyko įveikti šiuos iššūkius ir šiandien projektas jau gali atlikti savo švietėjišką misiją – modernia mokslo ir meno kalba pristatyti mūsų šalies paveldą tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje.

Taip pat noriu pastebėti, kad šiame projekte derinami ne tik skirtingų sričių gebėjimai ir žinios, bet ir skirtingų laikmečių technologijos. Lazerinės technologijos rodo naujausius pasiekimus ir simbolizuoja dabartinį mūsų šalies mokslo potencialą, o instaliacijoje panaudota audimo technika tarsi rodo į archainę mūsų protėvių audimo tradiciją, kuri yra itin svarbi mūsų tautos kultūros paveldo dalis ir simbolizuoja pagarbą protėvių vertybėms ir tradicijoms. Žavi tai, kad audinys šioje instaliacijoje naudojamas kaip atskira, natūrali savo prigimtimi, koordinačių sistema. Gali būti, kad ši puiki vaizdavimo idėja bus panaudota ateityje ne tik pagrindinėse meno srityse, bet ir taikomose jo rūšyse, gal net ir moksle.

Man, kaip mokslininkų sąjungos pirmininkui, svarbus ir praktinis šio projekto aspektas – galimybė platesniam žmonių ratui iš arti ir patraukliai parodyti, kaip veikia naujausios mokslo technologijos ir kokį nuostabų naujų galimybių pasaulį tai atveria ateities kartoms. Tikiu, kad ne vienas jaunas žmogus, pamatęs šią instaliaciją susidomės mokslo pasauliu ir jo teikiamomis naujų atradimų galimybėmis. Šiam tikslui pasitarnaus ir kūrinio vizualinė išraiška, kuri daro jį dar labiau patrauklų. Juk nedaugelis mato lazerius kasdien, nors mūsų šalyje yra sukurti milijardą kartų Ignalinos atominės jėgainės galią viršijantys lazeriai, o neseniai Lietuvos kūrėjai JAV užpatentavo itin trumpų impulsų lazerį, naudojamą medicinoje, gamybos įmonėse, kur yra būtinas didelis apdirbimo tikslumas.

Tačiau dar didesnę vertę projektui suteikia tai, kad perteikiamu objektu pasirinktas mūsų valstybės himnas. Mano nuomone, kad ir kokios būtų naujosios technologijos ir mokslo naujovės, visos jos galutinai turi tarnauti žmogui, kultūrai ir civilizacijai. Šiuo požiūriu mokslas ir menas tėra tik instrumentai, padedantys perteikti tai, kas amžina ir svarbu kultūrai. Taigi, sveikinu „Sintezijos“ atstovus sukūrus amžinąsias mūsų tautos vertybes akcentuojantį bendrą meno ir mokslo kūrinį. Linkiu instaliaciją „Tautiška giesmė“ sėkmingai pristatyti plačiajai visuomenei ir, tęsiant pradėtą darbą toliau, gilinti studijas, tobulinti projekto akustines ypatybes bei technologinę išraišką ir ateityje vėl nustebinti mokslo ir meno sinteze paremtais, amžinąsias vertybes akcentuojančiais kūriniais.

Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas
prof. Rimas Norvaiša